

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav slavistických a východoevropských studií
Makedonistika – jednooborové studium

Anka Arnaudová

OSOBNOST' VENKA MARKOVSKÉHO V MACEDÓNSKEJ LITERATÚRE
Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Kouba
Praha 2005

Obsah/ Содржина

1. Вовед	6
2. Животниот пат на Венко Марковски	8
2.1. Од самиот почеток	10
2.2. Учество во Македонскиот литературен кружок	13
2.3. Периодот пред првото емигрирање во Бугарија	14
3. Нов почеток	15
3.1. Марковски како студент на филолошкиот факултет во Софија	15
3.2. Перцепцијата на Марковски во новата средина	16
4. Македонскиот литературен кружок во Софија 1938-1941	19
4.1. Лавирања во средината на МЛК	19
5. Во Ени-Ќој	20
6. Наврат во Македонија	21
7. Од АСНОМ кон АВНОЈ.....	22
8. Учество во НОВ	23
9. Периодот по 1944 година	24
9.1. Пиесата "За родниот кат"-почеток на тврдото прогонување на Марковски	26
9.2. Информбирото	27
9.3. Сувремени парадокси	28
9.4. Голи Оток	29
10. Емиграција во Бугарија-вторпат	30
11. Статутот на Венко Марковски во Македонија денес	32
12. Социјалниот реализам во македонската литература	33
12.1. Книжевност на конституантата	37
12.2. Народен и социјалистички реализам, поетика на интимизмот	39
13. За поезијата на Венко Марковски	41
13.1. Од првите обиди до 1937 година	41

13.2. Периодот на Македонскиот литературен кружок во Софија	44
13.3. Народни бигори-Народни горчилки	44
13.4. Огинот	47
13.5. Бије дванаесет	49
13.6. Илинден	51
13.7. Сонетни венци	53
13.8. Драмски текстови	55
13.8.1. За родниот кат	57
13.8.2. Нашинци	60
13.9. Романи во стихови	62
13.9.1. Тома Горин	62
14. Прилози	69
Библиографија	97

"МАРКОВСКИ, Венко (1915-1988) - поет, романиер, драмски писател, есеист, еден од втемелувачите на современата македонска литература, член на МЛК, учесник во НОВ, сталинистички идолопоклоник, национален дисидент."

Македонија - настани, личности и дела

"Смртта му се јави поддржник. Го ослободи. Од него самиот. Зашто ако тој, Венко Марковски, и имаше свој поробител, своја заздана, свој усмрт тоа беше тој самиот. Неговата суета, илузија дека е поет над поетите, ум над умовите, борец над борците, век над вековите. Ретки се примерите, како неговиот, човек да си е свој најголем непријател."

Коле Чашуле

1. Вовед

Личноста на Венко Марковски во македонската литература е многу специфична не само поради неговиот карактер кој го обвива со превез на тајна, но и поради историскиот период во кој живеел и творел.

За време на предавањата по македонска литература од XX век името Марковски се спомнуваше често но секогаш во маргиналии и со еден тон кој назначуваше дека "нема што да се каже" за него.

Од самиот почеток ме привлекуваше таа мистерија околу Венко Марковски. Како може автор кој се смета за основоположник на македонската современа литература, член на Македонската младинска револуционерна организација, член на Македонскиот литературен кружок во Софија, учесник во Народноослободителната војна, учесник во АСНОМ и АВНОЈ, член на комисијата за конституирањето на македонскиот јазик, автор на околу четириесетина дела (поезија, драмски текстови, романи, статии) одеднаш да исчезне и да биде заборавен на период од триесетиседум години (од 1955 година кога е осуден за памфлетот "Сувремени парадокси" па се до независноста на Република Македонија во 1991 година).

По заминувањето во Македонија и конзултациите со Васил Тоциновски (автор на повеќе дела за Македонскиот литературен кружок и неговите членови) и Весна Мојсова-Чепишевска (доцентка на Филозофскиот факултет на Универзитетот Кирил и Методиј, одделот по Македонска книжевност) произлезе дека темата е голема и интересна, повеќе одошто очекував и замислував.

Потрагата по информации за Венко Марковски беше интересна и динамична. Освен секојдневната работа во Универзитетската библиотека во Скопје и Државниот архив на Република Македонија во Скопје, ја имав таа чест лично да се сретнам со неколку македонски писатели како Александар Алексиев, Коле Чашуле и Јован Павловски чии дела ја опфаќаат "темата Венко Марковски". Интервјута со нив беа од голем придонес за мојата дипломска работа. Затоа сакам посебно да им се

заблагодарам што одвоија дел од нивното скапоцено време, и ми овозможија пријатен и поучен разговор.

Дипломската работа ја конципирав во две поголеми целисти а тоа се:

1. дел со посебен осврт на животот на Венко Марковски каде што се обидов да вметнам и информации, пред се од хронолошки карактер, за неговите дела. Со ова сакав да постигнам да се согледаат најплодните периоди со малите паузи, сето тоа предизвикано од разни животни битни моменти (првото апсење, македонскиот литературен кружок во Софија, концлагерот Ени-Ќој, НОВ, Информбирото, Голи Оток, заминувањето за Бугарија). Исто така, со ова сакав да дојде до израз историскиот период во кој живеел и творел Венко Марковски (бугарската окупација, српската окупација, Втората светска војна, Информбирото, Југославија).
2. дел со осврт на неговите први две стихозбирки и на помалку познатите дела на Венко Марковски кои се сметаат за изгубени (писите "За родниот кат" и "Нашинци" и романот во стихови "Тома Горин"). Исто така, дел од дипломската работа посветувам на сонетните венци и неговото мајсторство и владеење на скалестиот стих како во поемата "Илинден".

2. Животниот пат на Венко Марковски

2.1. Од самиот почеток

Венко Марковски е роден на 5 март 1915 година во Скопје во семејството на Милан Тошев и Љубица Миланова. Во "Сведителството за свето крштение" издадено од тогашната Бугарска Егзархија (види прилог бр. 1), која во тој период се простирала и на територијата на денешна Македонија, Венко Марковски е запишан под име Велјан Тошев. Како што наведува Александар Алексиев¹, според истото зачувано сведителство за светото крштение издадено на 8 ноември 1915 година, Венко Марковски е роден на 15 март 1915 година во Скопје, но датата на неговото раѓање подоцна е променета на 5 март 1915 година. Уште при самото раѓање на Велјан Тошев доаѓа до недоразбирања кои по се изгледа го следат во текот на целиот негов живот.

Што се однесува до името на Венко Марковски, исто така има неколку варијанти. Како што веќе спомнав неговото вистинско име е Велјан Тошев². Подоцна можеме да го сретнеме под името Венијамин Тошев а на крај, за широката јавност не само во Македонија но и во Бугарија е познат под својот псевдоним Венко Марковски. Презимето Марковски, според извор на информации близок на семејството на Венко Марковски е преземено од името на еден негов предок по име Марко. Се претпоставува дека тоа можеби е името на неговиот дедо или прадедо, но не се знае дали од таткова или мајчина роднинска линија.

Семејството од кое потекнува Венко Марковски е сиромашно и скромно. Татко му работи како курир во општината а мајка му е праметарка - продава на тезга ситници. Татко му Милан и мајка му Љубица имаат четири деца, од кои три биле девојчиња (Параскева, Вера, Евдокија) а едно машко но и најмладо дете Велјан.

¹ Александар Алексиев, "Потрага по традиција и континуитет (литературно-историски и тератролошки истражувања), Гоце Делчев, Скопје 2001.

² Истото

Семејството во кое израснал Венко Марковски е политички и идејно поврзано со Внатрешно македонската револуционерна организација (ВМРО). Сестра му Параскева е водечка личност на женскиот оддел на ВМРО во Македонија. Како што пишува Димче Ади Митрески:

"Распнат маѓу она чувство, што уште во детството во неговиот родителски дом, му го интровертирале, длабоко му го внушила во душата постарата сестра Параскева - чувство на еден погрешно дефиниран "македонизам" со бугарска конотација - примеси на бугарски колорит, и подоцнежното сознание сврзано за чисто и определено македонско чувство (како припадник и борец во ММОР - Македонската младинска организација), Венко продолжува да дејствува на оваа, последнава линија, но со задржани длабоки траги од првото чувство во неговата потсвест..."³

Во целата таканаречена "кауза Венко Марковски", прашањето за неговата национална припадност е клучно. Поради ова неразрешена дилема, подоцна, целата негова творба без разлика дали е од голем или од низок квалитет е ставена настрана, иако нејзиното значење за развитокот на современата Македонска литература е од голем придонес. Настапува затемнување на неговите квалитети како поет и се претскажува една слика на каприциозен маж кој сака да биде водечка личност во сите сфери во младата македонска држава во развој.

"Но Венко Марковски не е само тоа и не е само таков. Има и еден друг Венко Марковски што се роди и израсна во Скопје и уште мошне млад, во тешки ропски околности, го почувствува пулсот на народните стремежи и смело и несебично тргна во борбата за национална слобода користејќи го пред сè македонскиот роден збор за создавање поезија со знамето на мечтаената слобода".⁴

Основно училиште завршува во Скопје и своето образование го продолжува во скопската машка гимназија.

³ Димче Ади Митрески, "Сеќавања за настани и за личности од македонското револуционерно движење", Институт за национална историја, Матица Македонска.

⁴ Блаже Ристовски, "Портрети и процеси 2"1989, Култура, Скопје, стр.431.

2.2. Учеството во Македонскиот литературен кружок

Како студент станува член на илегалната организација на студентите, Македонската омладинска револуционерна организација (МОРО). Во таа организација, како што наведува и самиот Венко Марковски во зачуваните материјали во Архивот на Република Македонија, на почетокот на оваа организација тој бил претседател, за подоцна оваа функција да ја преземе неговиот соученик Димче Адимитрески, а тој да биде секретар. Но, да се вратиме кон почетокот на ова движење, кон Македонскиот литературен кружок од 1931 година.

Како што наведува Коле Чашуле, било потребно: "да се конституира едно организирано, еманципаторско, движење во редовите на македонската интелигенција. (...) Се создаде и порив кај младите да се пишува на македонски, да се создава македонска, нова литература. Да отпочнат афирмацијата и нормирањето на македонскиот литературен јазик, како елементи на националниот идентитет."⁵

Како што веќе спомнав, првото активно политичко дејствување на Венко Марковски е во МОРО, но едно од најбитните е неговото учество во Македонската литературна група формирана во Скопје, во 1931 година.

"Во 1931 година ние неколку соученици од Машката гимназија во Скопје (Венко Марковски, Пенчо Икономов, Димче Аци Митрески, Киро Црногорски, Бојан Ризов, Асен Симитчиев, Киро Глогоров, Илија Брашнарски и др.), незадоволни од односот и од постпките на директорот С. Зафировиќ и на некои професори, српски шовинисти, спрема македонските ученици, особено со забраната да се зборува во училиштето, и вон него, на мајчин македонски јазик, исполнети со гнев и револт, почнавме да се дружиме и спонтано да реагираме и да даваме отпор, секој на свој начин, на тие дискриминаторски акти на гимназиската "врвуска"⁶.

⁵ Коле Чашуле, Венко Марковски, запис за едно самоубиство.

⁶ Димче Аци Митрески, "Сеќавања за настани и за личности од македонското револуционерно движење", Институт за национална историја, Матица Македонска.

Се формира "ЛИТЕРАТУРЕН КРУЖОК во 1931 година, во којшто главната дискусија се водела за македонскиот литературен јазик, со кој ја врзувале и националноослободителната борба на македонскиот народ."

Од самиот почеток, овој кружок функционираше со цел подобро да се запознае историјата на македонија, фолклорот и традицијата, но постепено се трансформирала во илегална МАКЕДОНСКА ОСЛОБОДИТЕЛНА РЕВОЛУЦИОНЕРНА ОРГАНИЗАЦИЈА (МОРО) а подоцна е преименувана на МАКЕДОНСКА МЛАДИНСКА РЕВОЛУЦИОНЕРНА ОРГАНИЗАЦИЈА (ММОР).

Во овој период од својот живот Марковски "напиша стихови на македонски јазик што ги одразува идеалите на неговата генерација (...) во пазувите на МОРО, Марковски интензивно го собираше македонското поетско народно творештво и уште како гимназијалец го селектираше македонскиот пишан збор и го култивираше народниот дух во уметничкиот израз".⁷

Како што вели Димче Аџи Митрески, "затоа што тоа беше генерација, која, ослободена од секакви влијанија и примеси на бугарски, српски, и на грчки пропаганди, имаше зацртано една чиста македонска концепција и програма и во својата активност внесуваше и зацврстуваше вистинско македонско национално сознание и чувство кај младината и пошироко".

Бидејќи ваквиот тип на "денационализаторска политика" бил спроведуван и во другите средни училишта во Скопје, како на пример Трговската академија, набргу редовите на приврзаниците на оваа литературно-револуционерна група или движење се проширија со млади луѓе од други училишта со подеднаква национална ориентација. Кружокот се здобива со поголеми димензии и од затворен тип на организација се мени на отворен тип.

Со реализацијата на проектот на Литературниот Кружок им помагаат постари активисти од прогресивното движење во Скопје: Стевче Арсов, Мино Миновски, Мино Богданов, Киро Гочков, и др., и преку нив

⁷ Блаже Ристовски, "Портрети и процеси 2" 1989, Култура, Скопје, стр.432.

се вклучуваат во легалните организации како што се: Трезвенечката ложа и Есперантското друштво. "Македонизмот стана една цврста алка којашто цврсто не сврза и судбински ни го определи нашиот натамошен пат"⁸.

Првичниот начин на којшто работи Македонската литературна група многу наликувал на начинот на којшто функционираше средношколските литературни дружини.

Членовите дискутирале за "прочитаните книги, правевме критички осврти за некои раскази или песни напишани од членовите на групата и слично. Со таа разлика што на сето тоа му дававме "македонски колорит". Разговорите, дискусиите, се тоа се водеше на македонски јазик".⁹

Што повеќе ја проучувале историјата на македонскиот народ и неговата народноословодителна борба се повеќе се чувствуваа потребата за национално и социално ослободување на македонскиот народ во тогашно време и услови. Од овој период, Македонската литературна група се трансформира во илегална политичка организација.

Есента 1932 година Македонската литературна група е примена во Комунистичката партија и од тогаш се датира промената на името на групата во Македонска ослободителна револуционерна организација (МОРО) а подоцна во Македонска младинска револуционерна организација (ММОР).

Основачите на Македонскиот литературен кружок се преименуваат во Централен политички актив и станува раководно тело на ММОР. По некои промени во Централниот актив, во дефинитивниот состав остануваат: Димче Ади Митрески како претседател, Благоја Димитров - Панко како благајник а како членови се Венко Марковски, Стојан Јовановски и Бојко Ризов.

⁸ Димче Ади Митрески, "Сеќавања за настани и за личности од македонското револуционерно движење", Институт за национална историја, Матица Македонска.

⁹ Димче Ади Митрески, "Сеќавања за настани и за личности од македонското револуционерно движење", Институт за национална историја, Матица Македонска.

Во 1934 година доаѓа до провала на организацијата и сите нејзини членови се уапсени и држани во затвор. Венко Марковски, како што спомнува во својата автобиографија¹⁰, тој е уапсен и седи во затвор 31 ден.

Многу други активни членови на ова друштво се сложуваат дека во почетокот оваа спонтано создадена литературна група или кружок прераснала во илегална политичка организација со стриктна национална изјаснетост.¹¹

2.3. Периодот пред првото емигрирање во Бугарија

По провалата на МОРО, 1933 година, е исфрлен од четврти клас гимназија и не му е дозволено да го доврши школувањето и да полага матура. При апсењето тој е приведен во полиција каде што е затворен 31 ден. Како што вели Александар Алексиев: "интересно е дека оваа организација (МОРО-белешка на авторот), кога ќе биде откриена, Комунистичката партија на Југославија (КПЈ) за Македонија ќе ја третира како организација на ВМРО (Обединета), блиска по многу прашања до КПЈ, додека полицијата ќе ја означи како автономистичка и превратничка."¹²

Венко Марковски доаѓа во судир со школските власти и пред инцидентот со провалата на МОРО. И претходно тој се спротиставува на српската власт во Македонија јавно изјавувајќи дека не е Јужносрбијанец туку Македонец.¹³

Во периодот на МОРО Венко Марковски создава контакти и пријателства во круговите на тогашната скопска интелигенција но истовремено се дружи и со членови на работничката младина меѓу кои се

¹⁰ Архив на Република Македонија

¹¹ Александар Алексиев, Потрага по традиција и континуитет, Скопје 2001.

¹² Александар Алексиев, Потрага по традиција и континуитет, Скопје 2001.

¹³ Александар Алексиев, Потрага по традиција и континуитет, Скопје 2001.

шири мислењето дека Венко е "надарено момче"¹⁴ кое треба да се пренасочи кон комунистичката идеологија.

"Венко Марковски, меѓувремено, ќе талка од град до град низ Југославија, преокупиран од желбата да го оформи своето образование."¹⁵

Тој заминува за Чачак кај Димитар Ѓузелов за да му помогне со завршувањето на студиите - со добивањето на матура. Во 1935-36 година му забрануваат да полага матура во Чачак. Од таму оди во Ќуприја, се контактира со Мане Чучков и се пријавува на матура. Додека ја пишува писмената матура пристигнува полициски акт и е одбиен од полагање матура. Од Ќуприја оди за Белград каде за него се грижат Никола Вражалски и Ристо Василев. Стекнува мислење дека околу него се плетат мрежи и во Белград, заминува за Загреб. Во Загреб држи предавање на тамошните прогресивни студенти за македонската нација. Откако е пронајден од полицијата Венко Марковски се враќа во Белград па одново заминува за Загреб и од таму во 1937 година со помош на Димче Анчев и "помогнат од македонското студентско друштво "Вардар"¹⁶ бега преку Австрија за Бугарија.

Некои извори тврдат дека Венко Марковски во тоа време се обраќа кон Бугарската амбасада во Виена и добива бугарски пасош - тоа значи и бугарско државјанство. Колку е вистинито ова тврдење за неговото побугарување сеуште треба да се потврди. Потоа со брод се плови преку Белград до Видин и оттаму за Софија. При првата емиграција тој ги носи со себе ракописите на своите првонапишани литературни дела.

3. Нов почеток

По пристигнувањето на Марковски во Софија, неговите први движења можат да се забележат во круговите на некои реакционерни

¹⁴ Александар Алексиев, Потрага по традиција и континуитет, Скопје 2001.

¹⁵ Александар Алексиев, Потрага по традиција и континуитет, Скопје 2001.

¹⁶ Александар Алексиев, Потрага по традиција и континуитет, Скопје 2001.

писателски големобугарски кругови. Овие писателски кругови веќе правеле план како да се искористи талентот, младоста и неискуството на Венко Марковски во проспех на пропагандата на бугарската кауза.

3.1. Марковски како студент на филолошкиот факултет во Софија

Во тој период Бугарското министерство за просвета го прима Венко Марковски да студира на филолошкиот факултет во Софија како стипендист и го негира фактот дека нема завршено средно образование. Се запишува на одделот за словенска филологија. "Тој добива стипендија во износ на просечна месечна заработувачка. (...) која му овозможувала да води еден, за тамошните прилики доста удобен живот. Истовремено добива и еднократна помош од Св. Синод на бугарската црква."¹⁷

По издавањето на "Народни Бигори" и "Огинот" на македонски јазик, кои беа издадени во истата 1938 година, стипендијата му е укината. Овие стихозбирки се сметаат за првообјави на македонски јазик во периодот меѓу двете светски војни.

3.2. Перцепцијата на Марковски во новата средина

Името на Венко Марковски се појавува поафирмирано во Софија. Отпрвин со поддршката на Јордан Бадев и весникот "Зора", а потоа со поддршката од комунистичкото движење и лично од Тодор Павлов¹⁸ но не смее да се заборава дека Венко Марковски е национален поет на македонскиот книжевен јазик и мајстор на поетската форма инспирирана пред се од традицијата на македонските народни песни и фолклорот.

¹⁷ Александар Алексиев, Потрага по традиција и континуитет, Скопје 2001.

¹⁸ Коле Чашуле, Венко Марковски, запис за едно самоубиство, стр. 292

Венко Марковски се смета за клучна личност во македонската литература со голем придонес за нејзиниот развој.

Во 1938 година Никола Најденов го запознава Венко Марковски со Тодор Павлов и од тогаш датира нивното познанство. Поради поддршката и протекторството на Тодор Павлов наспрема Венко Марковски, тој бива наречен "галеник на Тодор Павлов".¹⁹

Во 1938 година Митко Зафиров задолжен од БКП, организира среќавање во куќата на Горги Бакалов каде што се присутни Тодор Павлов, Горги Бакалов, Ангел Тодоров, Жак Натан и Венко Марковски каде се дискутира за Македонскиот јазик и Македонската нација, едноставно кажано се разгледува таканареченото "македонско прашање". Од ова заседание произлегува Тодор Павлов да напише книга за Венко Марковски и неговата творба и да се разгледа македонското прашање.

Според Александар Алексејев, "на ова заседание било решено БКП да ја преземе грижата околу издршката на Венко Марковски, и тоа од средставта што се собираат на име "Црвена помош", а на ист начин да се финансира и издавањето на неговите дела, при што со приходот од нив располага авторот."²⁰

4. Македонскиот литературен кружок во Софија 1938 - 1941

Второто битно дејствување на Венко Марковски во културно-политичките движења на Балканот е неговото учество во Македонскиот литературен кружок во Софија од 1938 до 1941 година.

Кружокот е формиран во 1938 година од група млади Македонци емигранти по потекло од Егејска, Вардарска и Пиринска Македонија. Македонскиот литературен кружок е единствената македонска национална илегална писателска група меѓу двете војни. Членови на Македонскиот литературен кружок се: Никола Јонков Вапцаров, Ангел

¹⁹ Коле Чашуле, Венко Марковски, запис за едно самоубиство, стр. 294

²⁰ Александар Алексејев, Потрага по традиција и континуитет, Скопје 2001.

Жаров (Михаил Сматракалев), Кирил Николов, Горги Абациев, Митко Зафировски, Стефан Нанов, Коле Неделковски, Димитар Митрев и Венко Марковски.

Венко Марковски се припоил кон кружокот подоцна но неговото доаѓање било радосно дочекано. Во тоа време Венко Марковски е тема број еден не само во кружокот но и во сите прогресивни друштва на Балканот. Со таа чест се здоби по издавањето на неговите стихозбирки "Народни бигори" и "Огинот" кои имаа неверојатно позитивен одглас кај критичарите. За нив Венко Марковски бил напреден млад човек кој пишува на македонски јазик. Подоцна неговата плодност прераснува во познатата поема "Бие дванаесет" за која е уапсен и одведен во концентрациониот логор Ени кој. Таму ја напишува поемата "Орлицата" која станува химна на Бугарската комунистичка партија.

Но како што можеме да дознаеме од Михаил Сматракалев, Венко Марковски со членовите на кружокот се држел настрана. Неможел да се спријатели со членовите како што тие го направиле тоа. Надвор од кружокот со него не се комуницирало. Дури и на среќавањата на кружокот не бил најредовен. Не учествувал во посетите на културни манифестации (кино, театар, изложби и сл.) и ретко учествувал во екскурзиите. Ниту неговата жена Фила не учествувала во работата на кружокот ниту доаѓала кај нив на посета.

Иако сето ова искажува за еден негативен постој на другите членови на кружокот наспрема Венко Марковски и за неговото повишување над нив, може да се каже дека Венко Марковски многу попримил од нивните белешки и неговото учество во кружокот бил од голем придонес за развојот на неговата поезија. Овој период е еден од најплодните периоди на Венко Марковски.

Во истата, 1938 година, не смее да се заборава регистрацијата на Венко Марковски и Филимена Горческа која се одржа во Софија. Главен сведок им бил Коле Неделковски, стар другар на Венко, уште од времето на Македонската литературна група и ММОР.

Во 1939 година е издадена книгата на Тодор Павлов "Поезијата на Венко Марковски".

За книгата на Тодор Павлов, може да се каже дека, уште во тоа време се сметала за контроверзна а денес со оваа забелешка е спојувана и со името на Венко Марковски. Во книгата, Тодор Павлов и други, во тоа време значајни критичари и автори, го возвишуваат В.Марковски на имагинарниот "поетски Олимп", го споредуваат со значајни поети од Европа, воопшто необрнувајќи внимание на неговиот млад век и неговото сеуште недовршено формирање на карактерот, што подоцна се изразува во често критизираниот став на супериорност кај Венко Марковски и неговата каприциозност и алчност по внимание и добра позиција во општеството. Се раѓа илузија на извонредност, на генијалност а самиот Венко Марковски се однесува исто така но исто се однесуваат и другите кон него. Во македонските прогресивни средини доаѓа и до еуфорија во врска со неговата појава. Некритичноста на таа еуфорија има свое оправдание во политичките потреби на моментот. Но како што веќе спомнав, Венко Марковски а пред сè неговиот талент се фаќаат во мрежата на политичкиот заговор.

Врз основата на гореспоменатото протекторство се заснова еден вид на сожителство меѓу авторот и движењето. Актуализацијата на македонското прашање во новиот контекст го прави Венко Марковски, имено во Бугарија, доказ за "демократичноста и прогресивноста по националното прашање на комунистичкото движење".²¹

Во 1941 година се среќава со студентите Д. Симиџиев, Савелич, Ј. Манева и др. и им дава нелегален материјал а тоа е познатата поема Бие дванаесет. Тогаш Венко Марковски е уапсен.

²¹ Коле Чашуле, Венко Марковски, запис за едно самоубиство.

4.1. Лавирања во средината на МЛК

Периодот од 1938 година до 1941 година бил мошне тежок за македонската емиграција во Софија.

"Единствената предност што ја имаа Македонците сконцентрирани во Белград во однос на оние што живеела во Софија беше нивната поголема сплотеност и отсуството на меѓусебни судири кои во Бугарија се изродија во меѓусебни беспопштедни песметки. Одгласите на тие крвави судири се уште се чувствуваа и паметеа меѓу македонската емиграција во Бугарија, а нејзината поларизација се уште беше видлива. Во најразличните вербални дуели, најчесто со михајловистите, токму тогаш мошне активно учествувал и Венко Марковски, се разбира откако премина на страната на патриотски определениот дел од македонската емиграција чие јадро стана МЛК во Софија."²² Во овој дел сакам да забележам дека во цитираното пишува: "откако премина на страната на патриотски определениот дел", што според мене овој исказ може лесно да го донесе читателот до забуна, бидејќи од веќе наведеното, можеме да стекнеме мислење дека Венко Марковски од своите млади години е патриотски и про-македонски определен што јасно произлегува почнувајќи од неговото учество во Македонскиот литературен кружок во 1931 па сè до неговото учество во ММОР до 1934 година и понатамошното учество во НОВ.

5. Во Ени-Кој

На 9 јуни 1941 година поради поемата Бие дванаесет која е напишана под псевдонимот Илинденски, е уапсен и интерниран во конц-лагерот Гонда Вода а подоцна префрлен во конц-лагерот Ени-Кој.

²² Александар Алексиев, Потрага по традиција и континуитет, Скопје 2001